

Благодарност

Голема благодарност за мојата трпелива, мудра и надарена уредничка Алесандра Балзер, која така мудро го креваше бараното ниво на квалитет секојпат кога ги читаше незавршените верзии од оваа книга и за мојата неуморна и ентузијастички настроена агентка, Нина Колинс, која веруваше во оваа книга уште од првиот збор. Исто така, благодарна сум на талантираните луѓе во Хиперион, особено на Ангус Килик, кои се непобедливи во напорите да ги донесат книгите во рацете на луѓето на кои им се потребни.

Специјална благодарност за моите мудри и широкогради колеги: Марк Милихоун, Андреа Чапин, Рејчел Кон, Марк Белер, А.М. Хоумс, Крис Момини, Мо Огородник, Ени и Стивен Плешет, Марфи, Бриџет Стар Тејлор, Крис Рајли, Џоан Гилис, Патриша и Доналд Оресман, Хали Кохен и Бил Ајсенбаргер.

Оваа книга немаше да биде напишана без помошта на Ручира Гупта и Анурада Кориала, кои ми го осветлија патот за да ги посетам засолништата за жени и деца Маити Непал во Катманду; селото Голдхунда на Хималаите; и центарот за жени во Колката. Исто така сум благодарна на П.Л. Синг, Г.П. Тапа и Хариш Рао кои ме воде на патувањето. Моја длабока благодарност за вистинската Шахана, која беше мој ангел чувар во црвениот реон во Колката и која ми ја даде својата сила и мудрост кога најмногу ми требаа.

Најмногу од сè, благодарна сум на моето семејство - Меган и Мет, Брендон и Кели и, се разбира, Пол - кој ми ја покажа моќта на љубовта која може да промени сè.

Za Pol

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

ИЗДАВАЧКА КУЌА САКАМ КНИГИ

www.sakamknigi.mk

*Местото каде ќе дознаеш што
навистина вреди да се прочита...*

Наслов на оригиналот

Sold

© Patricia McCormick, 2006

Copyright © за македонското издание
Издавачка куќа Сакам книги, 2012

Превод Ивана Николовска
Коректура Симона Давкова
Лектор Марија Иванова

Главен уредник Ивана Николовска
Маркет менаџер Деана Николовска
Дизајн на корица Диме Спасев
Компјутерска обработка Диме Спасев

Сите права за книгата се задржани. Ниту еден дел од ова издание не смее да биде препечатуван, копиран или објавуван во која било форма или на кој било начин во електронските или печатените медиуми, без писмена согласност од издавачот.

**Ова издание е финансирано и поддржано од
Министерство за култура на Република Македонија**

PRODA DENA

Patri { a

MekKormi k

АКО И ТИ САКАШ КНИГИ...

SODR@I NA

Bl agodarnost

Prodadena

Bel e{ ka od avtorot

I nternac i onal na
perspekti va

Za Nepal

Тенок покрив

„Уште една дождлива сезона и нашиот покрив ќе го снема“, вели Ама¹.

Мајка ми стои на дрвена скала, качена на повисоко, го испитува нашиот импровизиран покрив од слама, додека јас стојам долу и ѝ ги подавам алиштата за да ги постави горе да се исушат на пеколното попладневно сонце. Нема облаци на видик. Никаква трага од дожд, никаква шанса за дожд, веќе со недели.

Но нема корист од тоа да ѝ го кажувам истото на мајка ми. Таа гледа надолу по планината, кон оризовите полиња кои стануваат сè пониски со секој чекор направен кон селото под нив; кон тенките покриви на соседите кои злобно трепкаат кон неа.

Да имаш тенок покрив значи дека семејството има татко кој не ги губи на комар сите пари на земјо-поседникот за да игра карти во чајцилицата. Да имаш тенок покрив значи дека семејството има син кој работи во фабриката во градот. Да имаш тенок покрив значи дека кога ќе почне да врне, огнот ќе продолжи да гори и бебето ќе остане здраво.

„Дозволи ми да одам во градот“, велам. „Би можела да работам за некое богато семејство како што рабо-

1 Мајка, мама

Продадена

ти Гита и да ви ја праќам вам платата дома.“

Ама ме гали по образот, кожата на нејзината пре-работена рака е груба како јазикот на новородена коза. „Лакшими, дете мое“, вели таа. „Мораш да останеш на училиште, без разлика што зборува твојот очув.“

Сакам да ѝ кажам дека во последно време очувот ме гледа како што ги гледа краставиците кои ги одгледувам пред нашата колиба. Ја тресе пепелта од цигарата и мижурка со очите. „Подобро за тебе да извадиш добра цена за нив“, ми вели тој.

Кога ги гледа нив или мене, тој гледа цигари и оризово пиво, гледа нов елек за него.

Јас гледам тенок покрив.

Пред да замине Гита

Цртавме правоаголници на правливата патека помеѓу нашите колиби и ја игравме играта „Скокај на една нога“. Си ги четкавме косите една на друга со по сто движења на чешелот и смислувавме имиња за нашите синови и ќерки. Цврсто си ги стегавме носовите секогаш кога покрај нас ќе поминеше жената на соседот која еднаш неконтролирано испушти „ветар“ во наша близина.

Пред секое рецитирање, со прстите го гребевме грубиот засек на училишната клупа, за среќа. Во долгите попладниња, фрлавме кал една на друга и плачевме од смеа кога една од питите од кал на Гита ја погоди нејзината надуена постара сестра во задниот дел од главата.

И во есен, кога козарите се симнуваа од хималајските пасишта, се криевме во слоновата трева за да го видиме Кришна, момчето со поспани мачкини очи, она на кое сум ветена за брак.

Сега кога Гита замина за да работи како слугинка на една богата жена во градот, нејзиното семејство има мало стаклено сонце кое виси на конец од средината на нивниот таван, нов комплет грниња и тенцериња за мајка ѝ, пар очила за татко ѝ, накитен невестински

Продадена

фустан за нејзината постара сестра и пари за школарината на нејзиниот помал брат.

Во колибата на Гита е ден и кога надвор е ноќ, полно е со светлина. Но кај мене... Откако мојата пријателка замина, за мене е ноќ и кога свети најсветлото сонце.

Новиот ученик

Додека ги извршувам работните задачи секое утро - додека ја цедам оризовата вода, додека ги мелам зачините, додека го метам дворот - мојата мала црно-бела коза, Тали, постојано ме следи. Постојано ми е зад петите.

„Таа будалеста коза“, вели Ама. „Мисли дека си ѝ мајка.“

Тали ја втурнува нејзината глава во мојата дланка и блее како да се согласува. Па јас ја подучувам на сето она што го знам.

Го тријам подот на кој има закоравена кал со крпа натопена во вода со измет и објаснувам: „Ова ќе ја одржува колибата ладна и ќе нè чува од зли духови.“ Ѐ покажувам како носам стомни вода во кошницата на мојот грб, без да истурам ниту една капка додека трчам нагоре од селото. И кога си ги мијам забите со гранче од дрво, Тали ме имитира, ја цвака нејзината трева бавно и со достоинство на монах.

Кога доаѓа време да заминам за на училиште ѝ правам легло од слама во сончевиот дел од нашиот двор. Ја бакнувам помеѓу ушите и ѝ кажувам дека повторно ќе се вратам за време на одморот.

Продадена

Таа го притиска својот розов нос во џебот од моето здолниште во потрага по некоја скриена мешунка, а потоа се смирува, легнува на лактите и колената, закопувајќи ја главата во сламата за да спие.

„Колку смешно животно“, вели Ама. „Таа мисли дека е човек.“

Ама мора да е во право, бидејќи еден од деновите минатата недела, додека седев во училиницата, го слушнав тропотот од нејзиното своно и кога погледнав, ја видов мојата мала дамкава коза како се шета низ училишниот двор и очајно блее.

Кога конечно ме забележа низ прозорецот, испушти звук како нејзината гордост да е повредена, како да е понижена што била оставена.

Помина низ дворот, ги крена копитцата на рамката од прозорецот и гледаше со љубопитни и мили очи, сè додека учителката не заврши со предавањето.

Кога завршија часовите и се качувавме по ридот кон нашата колиба, Тали брзаше пред мене, нејзината опашка како четка исправена нагоре.

„Следната недела“, ѝ ветив „ќе поработиме на нашата граматика.“

Нешто прекрасно

Утрото, Ама се наведнува за да го запали огнот во кујната и да ми ја сплете косата пред да отидам на училиште. Секогаш е наведната. По цел ден, додека оди натаму-наваму по планината со тешка кошница закачена на грбот и напред врзана со јаже околу половината, секогаш е наведната под тежината на нејзиниот товар. А навечер, додека му ја служи вечерата на очувот, таа клечи кај неговите стапала. Дури и кога сака да стои исправено за да погледне кон небото во очекување на дожд... и тогаш е наведната.

Луѓето кои живеат на нашата планина, во збиена група колиби од црвена кал, ја обожуваат божицата која живее на врвот. Тие ѝ се молат на божицата чие чело и веѓи се благородни, чии гради се широки, чие снежно здолниште се протега високо над нас. Таа е прекрасна, моќна и величествена. Но мојата Ама, со нејзината црна коса која ѝ паѓа на челото, со нејзината кожа како цимет и нејзините уши на кои тропка весел звук на злато... за мене е поубава.

И нејзиниот слаб, свиткан грб на кој ги носи сите наши неволји, сите наши надежи... за мене тој сепак е најубав.

Разлика помеѓу син и ќерка

Раката на мојот очув е млтава и бескорисна работа. Му била скршена во детството кога немале пари за доктор. Неговиот кутар папсан екстремитет го боли за време на врнежливите месеци, а му предизвикува голем срам и непријатност во текот на целата година.

Во ова време од годината, повеќето од мажите на негова возраст заминуваат од дома по неколку месеци за да работат во фабриките или на полиња и ниви далеку од дома. Но тој вели дека никој, никој не би вработил маж со една рака.

Па така тој ја залижува со масло својата коса, го облекува елекот, го става на рака часовникот кој одамна престана да работи и секој ден оди да игра карти, да разговара за политика и да пие чај со старите мажи.

Мајка ми вели дека треба да бидеме среќни што воопшто имаме некаков маж дома. Таа вели дека треба да го ценам и почитувам, да му се заблагодарувам што нè прибрал откако почина татко ми.

Па така јас ја играм улогата на послушна ќерка.

Патриша МекКормик

Му го носам чајот наутро и му ги мијам нозете навечер. Се преправам дека не го слушам кога се придружува на смеата на мажите во чајцилницата кои се шегуваат за разликата помеѓу тоа да си татко на син и да треба да омажиш ќерка.

Синот секогаш ќе биде син, велат тие. Но девојката е како коза. Добра е сè додека ти дава млеко и путер, но не вреди да плачеш за неа кога ќе дојде време да направиш чорба од неа.

Зад Хималаите

Во зори, нашата колиба, која стои високо на страничниот дел од планината, веќе е преплавена со дневна светлина, додека селото под нас останува во длабоката пурпурна сенка на планината сè до подоцна утрото. До попладне, шарените полиња веќе се полни и прошарени со веселите фустани на жените, црвени како цвеќето покрај правливата патека. Заспаните бебиња се лулаат во дрвените кошници, а гуштерите се сончаат надвор од своите дупки.

Навечер, прекрасните жолти цветови на тиквите се затвараат, пијани од сонцето, додека пак млечно белите цвеќиња ги отвораат своите тенки грла за да впијат малку од ладниот хималајски воздух. Во текот на ноќта, ниските домови испраќаат извиени линии од чад помешан со мирис од десетици различни вечери кои се готват и земјата ја покрива темнина. Освен во оние ноќи кога е полна месечина. Тие ноќи, планината и долината под неа се капат во магична бела светлина слична на сјајот од снежните кебиња на врвовите од планината. Тие ноќи, јас немирно лежам во сламената постела и се прашувам каков е светот зад мојот планински дом.

Календар

На училиште имаме календар каде мојата млада учителка со лице во облик на месечина со црвена креда ги обележува деновите кои поминале.

На мојата планина го сметаме времето според работата и несреќите на жените.

Во ладните месеци, жените се качуваат високо во планината за да собираат дрва за оган. Земаат храна од грнињата, ги хранат нивните деца и се обидуваат да ги стивнат и игнорираат своите празни стомаци кои кркорат.

Ова е времето кога жените ги закопуваат своите деца кои умираат од треска.

Во сувите месеци, жените собираат полни кошници со животински измет, од нив прават топки кои ги оставаат да се сушат на сонцето и тие до вечерта се претвораат во бесценет материјал за палење оган. Жените врзуваат партали врз очите на децата за да ги заштитат од пращината која ветерот ја крева од празното корито на реката.

Ова е времето кога жените ги закопуваат децата кои умираат од болеста со кашлање.

Во врнежливите месеци, жените ги поправаат

Продадена

сидовите од колибите, бидејќи дождот ја топи калта од која се направени и се обидуваат да го одржуваат огнот запален што е можно подолго за да можат следниот ден на жарот од истиот да направат вечера. Гледаат како реката се претвора во нескротлив свер. Собираат листови и од нив им варат чај на децата за да ја спречат болеста на цревата.

Ова е времето кога тие ги закопуваат децата кои не можат да ги однесат на доктор поради големината на реката која не можат да ја преминат.

Во свежите месеци, жените подготвуваат специјална храна за фестивалите. Прават оризово пиво за мажите и ги слушаат како се расправаат за политика. Тие ги учат децата кои ја преживеале сезоната како да прават мастило од црниот сок на дрвјата, за кога ќе тргнат на училиште.

Ова е времето кога жените го пијат истиот тој црн сок од дрвјата за да ги уништат бебињата во нивните утроба - затоа што тие и така би биле родени само за да бидат закопани следната сезона.

Уште еден друг календар

Според бројот на засеци на невестинскиот ковчег со чеиз на Ама, таа има триесет и една, а јас имам тринаесет години.

Ако мојот помал брат успее да ја преживее сезоната на фестивалите, тогаш Ама ќе вгледа еден засек на ковчетот и за него.

Четири други бебиња беа родени помеѓу мене и брат ми.

Нема засеци на ковчетот за нив.